

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Nuray Sakallı-Uğurlu*
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın amacı toplumsal cinsiyetçiliği düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik olarak iki alt boyuta ayıran Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ölçeğinin geçerlik ve güvenirliliğini incelemektir. Bu araştırmaya, 1023 Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencisi katılmıştır. ÇDCÖ'nin iç tutarlık güvenirlilik Cronbach alfa katsayısı .85 değerinde bulunmuştur. Test tekrar test güvenirliliği .87 değerindedir. ÇDCÖ ile Burt'ün Cinsiyet Rollerine İlişkin Kalıpyargıları Ölçeği arasındaki korelasyon .60 değerindedir. ÇDCÖ'nin orijinal faktör yapısı bu çalışma ile tekrarlanmıştır. Genel olarak, ÇDCÖ'nin toplumsal cinsiyetçiliği Türkiye'de ölçebilecek geçerlik ve güvenirliliğe sahip olduğu bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: *Toplumsal cinsiyetçilik, çelişik duygulu cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilik, korumacı cinsiyetçilik, önyargı, kadınlara ilişkin tutumlar, geçerlik, güvenirlilik.*

Abstract

The purpose of the present study was to investigate reliability and validity of Turkish version of Ambivalent Sexism Scale that includes both hostile and benevolent sexism. 1023 Middle East Technical University students participated in the study. The Cronbach's Alfa for the ASI was .85. Computed test-retest reliability coefficient was .87. The ASI correlated .60 with the sex-role stereotyping of Burt (1980). The original factor structure of the ASI was replicated in the present study. In general, Turkish ASI had sufficiently high reliability and good validity to justify its use as a measurement of sexism in Turkey.

Key words: *Sexism, ambivalent sexism, hostile sexism, benevolent sexism, prejudice, attitudes toward women, validity, reliability.*

*Yazışma Adresi: Doç. Dr. Nuray Sakallı-Uğurlu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Psikoloji Bölümü, 06531 Ankara.

E-posta: nurays@metu.edu.tr

Yazar Notu: Bu araştırmanın bir kısmı Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA)'nın Üstün Başarılı Genç Bilim İnsanlarını Ödüllendirme Programı tarafından desteklenmiştir.

Toplumsal cinsiyetçilik, erkek egemen toplumda kadın cinsiyetine ilişkin olumsuz tutumların varlığı ve bu tutumların davranışlarla hayata ayrımcılık olarak yansması ile kadının sosyal, kültürel, politik ve ekonomik alanlarda erkeğe göre düşük konumlarda tutulmasını içeren bir kavramdır. Yurt dışındaki araştırmalara bakıldığında, kadınlara ilişkin tutumların ve toplumsal cinsiyetçiliğin önemli bir çalışma alanı olduğu görülmektedir (Örn., Eagly, 1987; Swim ve Cohen, 1997). Bu çalışmalardan bazıları kadınlara ve cinsiyet rollerine ilişkin tutumların ölçülmesi ve bu tutumların sosyal yaşamdaki diğer tutumları ve davranışları nasıl etkilediğine odaklanmıştır. Örneğin; Spence ve Helmreich (1972; Swim ve Cohen, 1997'den aktarma), Kadınlara İlişkin Tutumlar Ölçeğini geliştirmişlerdir ve bu ölçek birçok araştırmacı tarafından kullanılmıştır. Daha sonraki yıllarda, dünyadaki ekonomik ve sosyal değişimler araştırmacıları yeni ölçekler geliştirmeye yöneltmiştir, çünkü kişilerin kadınlara ilişkin olumsuz tutum ve ayrımcı davranışlarını açıkça ortaya koymaları zamanla değişen toplumsal normlar nedeniyle farklılaşmıştır. Araştırmacılara göre kişiler, cinsiyetçi tutum ve davranışlara sahip olmanın kötü birşey olduğunu algılamaktadırlar; ama bu tür tutum ve davranışlarından vazgeçemedikleri için cinsiyetçi tutum ve davranışlarını açıkça ortaya koymak yerine, daha üstü kapalı bir şekilde ifade etmektedirler. Bu nedenle, alanda çalışan araştırmacılar bu yeni cinsiyetçilik olgusunu ölçmek için Modern Cinsiyetçilik (Swim, Aikin, Hall ve Hunter, 1995), Yeni-Cinsiyetçilik (Tougas, Brown, Beaten ve Joly, 1995) ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik (Glick ve Fiske, 1996) gibi farklı ölçekler geliştirmişlerdir.

Bu makalede, Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilen Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği'nin (Ambivalent Sexism Inventory) Türkçe'ye uyarlanması ele alınmaktadır. Giriş bölümünün ilk kısmında, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik kavramı ve ölçeği hakkında bilgi verilmektedir. İkinci kısmında ise, toplumsal cinsiyetçilik ve cinsiyet rolleri konusunda Türkiye'de yapılan bazı çalışmalar ele alındıktan sonra bu araştırmanın amacı sunulmaktadır.

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik

Glick ve arkadaşları (Fiske, Xu, Cuddy ve Glick, 1999; Glick ve Fiske, 1996; Glick, Diebold, Bailey-Werner ve Zhu, 1997), yaptıkları çalışmalarda toplumsal cinsiyetçiliğin kadına karşı oluşan derin çelişiklerle belirgenleşen özel bir önyargı durumu olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmacılara göre, toplumsal cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilik (hostile sexism) ve korumacı cinsiyetçilikten (benevolent sexism) oluşmaktadır. Düşmanca cinsiyetçilik; önyargı, yanlış ve esnek olmayan genellemelere dayalı olumsuz bir tutumdur (Allport, 1954) tanımına benzerdir. Bu tanımdan yola çıkarak, kadının erkeğe göre zayıf ve ona bağımlı olarak algılanıp, düşük seviyede görülmesi ve cinsiyet ayrımcılığına tabi olmasına düşmanca cinsiyetçilik denilmektedir. Korumacı cinsiyetçilik ise, kadının korunması, yüceltilmesi ve sevilmesi şeklindeki olumlu tutumları içerse bile; kadının erkeğe oranla daha düşük seviyede olduğunu kanıtlamaya hizmet eden bir önyargıdır (Glick ve Fiske, 1996). Araştırmacılar, düşmanca cinsiyetçilik kötü, korumacı cinsiyetçilik iyidir gibi bir önermede bulunmamaktadırlar; aksine algılayan kişilerin bazılarında olumlu duygular uyandırır da, korumacı cinsiyetçiliğin geleneksel kalıpyargıları ve erkek egemenliğini destekleyen ve çoğunlukla kadına zarar veren bir cinsiyetçilik olduğunu ileri sürmektedirler.

Glick ve Fiske (1996), korumacı ve düşmanca cinsiyetçiliğin ataerkillik, cinsiyetler arası farklılaştırma ve heteroseksüellik kavramlarını içerdiğini belirtmektedirler. Toplumda erkeğin ekonomik, kanuni ve politik üstünlüğü anlamına gelen ataerkillik, baskıcı veya korumacı şekillerde ortaya çıkabilir. İki şekilde de, ataerkillik erkek egemenliğine hizmet etmektedir; kadını erkeğe oranla zayıf, güçsüz ve korunması gereken bireyler olarak ele almaktadır. Baskıcı ataerkillikte bu daha olumsuz bir şekilde ve egemenlik kurma halinde iken; koruyucu ataerkillikte zayıf olarak algılanan kadına yardım, destekleme ve onun için çalışıp, kazanma şeklinde görülmektedir.

Cinsiyetler arası farklılaştırma, birçok kültürde kadın ve erkeklere verilen farklı sosyal rollerle ilgili-

dir (Eagly ve Wood, 1999) ve iki şekilde görülebilir: Cinsiyetler arası yarışmacı farklılaştırma ve cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma. Kadını karşı cinsiyet olarak ele alıp, karşılaştırmalar yapmak ve erkekler onlardan üstündür diyerek kendi kişisel duygularını tatmin etmek cinsiyetler arası yarışmacı farklılaştırmaya girmektedir. Buna karşın, cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırmada kadın ve erkek birbirini tamamlayan parçalar olarak algılanır. Erkekler ev dışında; kadınlar ise ev içinde çalışmaktadırlar mantığı ile geleneksel cinsiyet farklılıklarını kadın ve erkeklerin birbirlerine ihtiyacı var tarzında görmek ise cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırmaya girmektedir.

Son olarak, heteroseksüellik ve cinsel üretkenlik kadınlara karşı ortaya çıkan çelişik duyguların en önemli kaynaklarından. Karşı cinsiyetle romantik ilişki hayatta mutluluğun en birincil nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Heteroseksüellik, kadın ve erkekler arasındaki yakın ilişkilerin artmasını sağlamaktadır. Bu durum, toplumun normal olarak kabul ettiği cinsel tercih olan heteroseksüelliğin bir öğretilisidir. Cinsel üretkenlik ise sosyal rollerle bağlantılı biyolojik bir unsurdur. Bu tür toplumsal kabullenmeler birçok kültürde kadının çocuk büyütüp, yetiştirmesi gibi bir rolü üstlenmesine yol açmaktadır (Eagly, 1987). Glick ve Fiske (1996) heteroseksüellik unsurunu da iki kısma ayırmıştır: Heteroseksüel yakınlık ve heteroseksüel düşmanlık. Heteroseksüel yakınlık, erkeğin cinsel ihtiyaçlarından ve üreme ihtiyacından dolayı kadına bağımlılığını içermektedir. Heteroseksüel düşmanlık ise, kadını bir seks objesi gibi algılamak ve kadının cinsel çekiciliğini erkekleri manipüle etmek için bir silah haline getirebilmelerinden korkmayı içermektedir (Glick ve Fiske, 1996).

Hem düşmanca, hem de korumacı cinsiyetçilik ataerkillik, cinsiyetler arası farklılaştırma ve heteroseksüellik unsurlarını içinde barındırmaktadır. Her iki tür cinsiyetçilikte kadının zayıf cinsiyet olduğunu ve ev işi yapmak gibi çeşitli toplumsal rollerin sürdürmesi gerektiğini savunur; ama odaklaştıkları noktalar ve bu iddiaları sunuş tarzları farklılık göster-

mektedir. Düşmanca cinsiyetçilik, baskıcı ataerkillik (kadını yönetme, egemen olma ve kontrol etme arzusu), cinsiyetler arası yarışmacı farklılaştırma (kadın ve erkekler arasındaki farklılıkların algılanması ve abartılması eğilimi; ve bu farklılıkları sunarken kadınları değersizleştirme) ve düşmanca heteroseksüel ilişkiden (kadını seks objesi olarak görmenin yanı sıra kadının cinsel çekiciliğini kullanıp erkeği manipüle edeceği korkusu) kaynaklanmaktadır.

Korumacı cinsiyetçilik ise, koruyucu ataerkillik (kadını koruma, onu anne, eş, sevgili olarak yüceltme, ona yardım etme), cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma (kadın ve erkekler arasındaki farklılıkları belirtip, abartmak; ama bunu kadınlara bir iyilik yaparmış gibi sunmak) ve heteroseksüel yakınlıktan (kadına cinsel yönden ihtiyaç duyma, duygusallık ve kadına sevgi) kaynaklanmaktadır (Glick ve Fiske, 1996). Korumacı cinsiyetçilik özünde kadının düşük statüde olduğunu ve erkek egemenliğini savunur. Kadınların zayıflıklarını ve erkekler tarafından korunmaları gerektiği ihtiyacını daha olumlu bir yaklaşımla dile getirir. Korumacı cinsiyetçilik bir ölçüde düşmanca cinsiyetçiliği ört bas etmek ve kendilerini daha iyi hissetmek için bireylerin kullandığı bir önyargıdır ve bu önyargı kadınların zayıf olarak algılanması ile birlikte; “onlar için çalışma,” “onları koruma” ve “onları el üstünde tutma” şeklinde varlığını göstermektedir.

Glick ve Fiske (1996), düşmanca ve korumacı cinsiyetçiliğin birlikte bulunması nedeniyle bireylerin çelişik duygulu cinsiyetçiliği yaşadıklarını öne sürmektedirler ve çelişik duygulu cinsiyetçiliği ölçen 22 maddelik bir ölçek geliştirmişlerdir. Bu maddelerin 11 tanesi korumacı cinsiyetçiliği, diğer 11 tanesi ise düşmanca cinsiyetçiliği ölçmektedir. Ölçeğin düşmanca cinsiyetçilik kısmı, cinsellik veya feminist ideoloji tarafından kadınların erkekleri kontrol etme isteğinde ve çabasında olduklarını öneren maddeler içermektedir. Buna karşın, ölçeğin korumacı cinsiyetçilik kısmı, kadınların erkeklerden daha saf varlıklar olduklarını ve bu saflık ve zayıflıklarından dolayı kadınların korunmaları, sevimli ve yüceltilmeleri gerektiğini öneren maddeler içermek-

tedir.

Glick ve arkadaşları (2000) tarafından 19 ülkede yapılan kültürler arası bir çalışmada korumacı ve düşmanca cinsiyetçiliğin önemli kavramlar oldukları bulunmuştur. Bu çalışma, Glick ve Fiske'in (1996) çalışmasına benzer olarak, korumacı ve düşmanca cinsiyetçiliğin tüm ülkelerde pozitif bir korelasyon gösterdiğini bulmuştur; ancak kültürler arası bazı farklılıklar vardır. Toplumsal cinsiyetçiliğin yüksek olduğu ülkelerde kadınlar erkeklere oranla düşmanca cinsiyetçiliğe karşı olumsuz tepkiler verirken, korumacı cinsiyetçiliğe fazla tepki göstermemişlerdir. Diğer bir deyişle, cinsiyetçiliğin yüksek olduğu toplumlardaki kadınlar, düşmanca cinsiyetçiliği önyargı ve ayrımcılık olarak algılayarak, korumacı cinsiyetçiliğe olumlu yaklaşmışlardır.

Toplumsal cinsiyetçilik ve cinsiyet rolleri konusunda Türkiye'de yapılmış bazı çalışmalar bulunmaktadır. Türkiye'deki araştırmacıların; Türk gazetelerinin erkek ve kadın cinsiyet rollerini temsil edici biçimleri (Akbay, 1999; İmamoğlu ve Yasak-Gültekin, 1993), ilkökul ders kitaplarının cinsiyet rolleri açısından incelenmesi (Dökmen, 1995), öğrencilerin ailede toplumsal cinsiyete ilişkin tutumları ve benlik algısı (Güvenç, 1996), cinsiyet rollerinin ev işi yapma sıklığı ve depresyon ile ilişkisi (Yaşın-Dökmen, 1997), okul öncesi çocukların toplumsal cinsiyet kimliği kazanmasında anne babaların rolü (Dilek, 1997), toplumsal cinsiyetçilik ile iş ortamında kadın yöneticilere ilişkin tutumlar arasındaki ilişki (Beydoğan, 2001), toplumsal cinsiyetçilik ile romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılara ilişkin tutumlar arasındaki ilişki (Sakallı ve Curun, 2001) gibi farklı konuları ele aldıkları görülmektedir.

Bunun yanı sıra, toplumsal cinsiyetçilik ve cinsiyet rolleriyle ilgili Türkçe ölçekler bulunmaktadır. Örneğin, ailede iş bölümü, güç ilişkileri, dayanışma, cinsiyete dayalı iş bölümü boyutlarından oluşan aile ve iş ölçeği Acar (1989; Berkem, 1992'den akt.) tarafından; öğrencilerin yönetici konumundaki kadınlara ilişkin tutumları hakkında diğer bir ölçek Beydoğan (2001) tarafından geliştirilmiştir. Ayrıca, Bem (1974) tarafından geliştirilen Bem Cinsiyet

Roller Envanteri Kavuncu (1987) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Aynı ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması Dökmen (1991) tarafından da yapılmıştır. Bem'in bu ölçeği sıfatlardan (kendine güvenen, fedakar, karamsar, hırslı gibi) oluşmaktadır ve kişilerin erkeklik ve kadınlık özelliklerini ölçmektedir. Diğer bir deyişle, Bem'in ölçeği kişilerin kendilerini veya karşılarındaki kişiyi nasıl (erkeksi veya kadınsı) tanımladıkları konusuna odaklanmaktadır. Kalıpyargıların ölçümü ve cinsiyetler arası farklılaştırma konusu için uygun olabilecek olan bu ölçeğin, kadınlara ilişkin yanlış ve esnek olmayan genellemelere dayalı olumsuz tutumları, yani genel olarak kadınlara ilişkin önyargıyı ölçmede yetersiz kalacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu tür bir ölçek, Türkiye'deki kadın dövme, kadınların intihar etmesi, iş performansı, kadının iş ortamında yüksek konumlara gelememesi ve romantik ilişkiler gibi çeşitli güncel konuları toplumsal cinsiyetçilik açısından ele almada yetersiz kalabilir.

Bu nedenlerle, bu araştırma ile toplumsal cinsiyet ayrımcılığının iki ayrı alt tutumdan oluştuğunu belirten ve toplumsal cinsiyetçilik konusuna yeni bir boyut getiren Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği'nin (ÇDCÖ) Türkçe'ye uyarlanması planlanmaktadır. Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilen ve daha sonra Glick ve arkadaşları (2000) tarafından tekrar düzenlenerek kullanılan ÇDCÖ'nin Türkçe'ye uyarlanması sosyal psikoloji alanında, özellikle toplumsal cinsiyetçilik konularında çalışan araştırmacılar için, yararlı olacaktır. Glick ve Fiske'in bu ölçeği, Türkiye'de yapılan bazı araştırmalarda kullanılmış ve çelişik duygulu cinsiyetçiliğin, özellikle düşmanca cinsiyetçiliğin, iş yaşamında kadın yöneticilere ilişkin olumsuz (Beydoğan, 2001) ve eş dövmeye ilişkin olumlu tutumları (Sakallı, 2001) yordayan önemli bir değişken olduğu saptanmıştır.

Özetle, bu araştırmanın amacı Türk araştırmacılarının değişik alanlarda kullanabileceği ÇDCÖ'nin Türkiye'deki geçerlik ve güvenilirliğini incelemektir. Böylece, Türkiye'deki sosyal psikoloji literatüründe toplumsal cinsiyet ayrımcılığının ölçülmesi konusundaki eksikliğin bir ölçüde giderileceği umulmak-

tadır. Ayrıca bu ölçek uyarlama çalışmasının, Şahin'in (1994) belirttiği gibi, uluslararası araştırma ilişkilerinin kurulup, sağlanmasına ve bilgi alışverişinde bulunulmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Örnekleme ve İşlem

Bu araştırmanın örneklemini ÇDCÖ'ni içeren farklı amaçlarla yapılmış üç ayrı çalışmanın örneklemlerinin birleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Bu ayrı çalışmalara katılan 1023 öğrencinin tümü Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ndendir. Katılımcıların 517'si erkek, 506'si kadındır. Katılımcıların tümünün yaş ortalaması 21.21 yıldır (S = 2.00). Erkek katılımcıların yaş ortalaması 21.59 (S = 1.84) iken, kadın katılımcıların yaş ortalaması 20.82'dir (S = 2.10).

Tüm katılımcılar, ölçekleri sınıf ortamında gönüllü olarak doldurmuşlardır. Katılımcılara, verilen ölçekleri doldurduktan sonra katıldıkları araştırma hakkında kısa bir açıklama yapılmış ve detaylı bilgi için araştırmacıya yönlendirilmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğuna ölçekleri doldurdukları için aldıkları derste ekstra puan verilmiştir.

Araştırmaya katılan bir kısım öğrenciye (n = 82) test tekrar test güvenilirliği için 21 gün sonra aynı ölçek tekrar uygulanmıştır. Katılımcılar, ölçeği ikinci kez doldurdukları için aldıkları derste ekstra bir puan daha almışlardır.

Veri Toplama Araçları

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği. ÇDCÖ ilk olarak Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilmiştir ve 22 maddeden oluşmaktadır. İlk çalışmalarda puanlarının ters yönlü kodlanması gereken bazı maddeleri bulunan bu ölçek, ülkeler arası çalışmalarda sorun yaratması nedeni ile tekrar düzenlenmiş ve tüm maddeler cinsiyetçiliği yansıtan ve ters yönlü kodlama gerektirmeyecek şekilde yazılmıştır (Glick ve ark., 2000). Bu çalışmada kullanılan ölçekte ters yönlü kodlanması gereken hiç bir madde bulunmamaktadır. Katılımcılar, maddelerin herbiri ile ne derecede hemfikir olduklarını 6 dereceli Likert tipinde-

ki ölçekte belirtmişlerdir. Bu ölçekte 1 "tamamen karşıyım," 6 ise "tamamen katılıyorum" anlamındadır. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, korumacı ve düşmanca cinsiyetçiliğin yüksek olduğunu göstermektedir.

Glick ve Fiske (1996) Amerikalı üniversite öğrencilerinin katıldığı dört ayrı çalışma ile Amerikalı öğrenci olmayan kişilerin katıldığı iki ayrı çalışmayı makalelerinde sunmuşlardır. Yaptıkları doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, ÇDCÖ'ni en iyi temsil eden faktör yapısının düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilikten oluşan iki faktör ile korumacı cinsiyetçiliğin altında oluşan üç alt faktör (koruyucu aterkillik, cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma ve heteroseksüel yakınlık) olduğunu belirtmişlerdir. Tek faktör olarak bulunan düşmanca cinsiyetçilik güç ilişkisi, cinsiyetler arası yarışmacı farklılaştırma ve düşmanca heteroseksüelliği içermektedir. ÇDCÖ'nin tümü için Cronbach alfa katsayıları .83 ile .92 arasındadır. Düşmanca cinsiyetçilik için Cronbach alfa katsayıları .80 ile .92 arasında değişirken; korumacı cinsiyetçilik için Cronbach alfa katsayıları .73 ile .85 arasında bulunmuştur. Glick ve Fiske (1996) ÇDCÖ ile Modern Cinsiyetçilik Ölçeği (McConahay, 1986; Glick ve Fiske, 1996'dan akt.) arasında yüksek bir pozitif korelasyon bulmuşlardır. Diğer bir çalışmada, Glick ve Fiske (1997) ÇDCÖ ile diğer cinsiyetçilik ölçekleri (Örn., Swim ve ark.'nın (1995) Modern Cinsiyetçilik Ölçeği) arasında korelasyon bulunduğunu göstermişlerdir.

Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilen bu ölçek, Glick ve arkadaşlarının (2000) çalışması için ilk kez Türkçe'ye çevrilip, Türkiye'de uygulanmıştır. ODTÜ, Psikoloji Bölümü'nden iki öğretim üyesi bağımsız olarak bu ölçeği Türkçe'ye çevirmişlerdir. Bu çeviriler birbiriyle karşılaştırılarak madde düzgünlüğü, kelime seçimi, okunma kolaylığı ve anlaşılma düzeyi açısından düzeltilmişlerdir. Daha sonra Savaşır'ın da (1994) önerdiği şekilde, oluşturulan Türkçe versiyon, bu ölçeğin İngilizcesini hiç görmemiş olan biri yüksek lisans öğrencisi, diğeri öğretim üyesi iki kişiye verilerek Türkçe'den İngi-

lizce'ye geri çevirisi yaptırılmıştır.

Cinsiyet Rollerine İlişkin Kalıpyargılar Ölçeği.

Burt'ün (1980) tecavüze ilişkin mitlerin kabulü konulu araştırmasında kullanılan ve Cinsiyet Rollerine ilişkin Kalıpyargıları ölçen alt ölçeği (CRKÖ) geçerlik çalışması için katılımcılara ÇDCÖ ile birlikte verilmiştir.

Burt'ün (1980) CRKÖ alt ölçeği ataerkillik bakışı ile cinsiyet rollerine ilişkin kalıpyargıları içeren 9 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerden iki tanesi ters yönlüdür. Burt'ün orijinal çalışmasında Cronbach alfa .80 değerindedir. Sakallı (2000), öğrenci katılımcılardan oluşan bir örneklem kullanarak CRKÖ'ni Türkçe'ye uyarlamıştır. CRKÖ'nün maddelerinden iki örnek şunlardır: "Kadın evlendiğinde bakire olmalıdır," "Kadının kariyer sahibi olması kabul edilebilir birşeydir ama evlilik ve aile her zaman önce gelmelidir." Sakallı'nın (2000) çalışmasına göre, CRKÖ'nün Cronbach Alfa katsayısı .80 değerindedir. Madde-toplam korelasyon katsayıları .27 ile .72 arasında değişmektedir. Ölçeğin test tekrar test güvenilirlik katsayısı .79 değerindedir. Bu çalışmada katılımcılar CRKÖ'de bulunan maddelerle ne derece hemfikir olduklarını 6 dereceli Likert türü ölçekte belirtmişlerdir (1 "tamamen karşıyım"; 6 "tamamen katılıyorum"). CRKÖ'den alınan yüksek puanlar cinsiyet rollerine ilişkin kalıpyargıların kabul edildiğini göstermektedir. Bu çalışmada, CRKÖ'nün Cronbach alfa değeri .82 ve iki yarım güvenilirlik katsayısı .73 (n = 107) olarak bulunmuştur.

Bulgular

Geçerlik çalışmaları

Faktör yapısı. ÇDCÖ'nün yapı geçerliğini incelemek amacı ile faktör analizi yapılmıştır. Yapılan varimax rotasyonlu faktör analizi, özdeğeri 1.0'den büyük 4 faktör olduğunu göstermiştir (Bkz., Tablo 1). Bu dört faktör yapısı toplam varyansın % 51.07'sini açıklamaktadır. Glick ve Fiske'in (1996) sonuçlarının aynıysa olarak, korumacı cinsiyetçilik üç alt faktör (koruyucu ataerkillik, cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma, ve heteroseksüel yakınlık); düşmanca cinsiyetçilik bir faktör olarak bulunmuş-

tur. Tablo 1'de her bir faktörün maddeleri, özdeğeri, açıkladığı varyans ve Cronbach alfa içtutarlık katsayıları verilmektedir. Tablo 1'de görüldüğü gibi, düşmanca cinsiyetçilik faktöründeki yüklemeler .57 ile .77 arasında değişirken; korumacı cinsiyetçiliğin alt faktörlerindeki yüklemeler .57 ile .81 arasında değişmektedir. Ayrıca, iki faktör yapısı için faktör analizi zorlandığında, yine Glick ve Fiske (1996) sonuçlarının aynıysa olarak düşmanca cinsiyetçilik ve dostça cinsiyetçilik alt ölçekleri bulunmuştur. Maddeler orijinal ölçekteki gibi aynı faktörler ve alt faktörler altında yer almaktadır.

Glick ve Fiske'in (1996, 1997) bulgularına benzer şekilde, düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik arasında pozitif bir korelasyon ($r = .29$, $N = 1023$, $p < .01$) bulunmuştur. Bu sonuç, Glick ve arkadaşlarının (2000) önerdiği gibi, düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik kavramlarının farklı olsalar bile birbirleri ile ilişki içinde olduklarını desteklemektedir. Ayrıca, Tablo 2'de görüldüğü gibi, düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik arasındaki korelasyon hem kadın hem de erkek katılımcılar için istatistiksel olarak anlamlıdır. Glick ve arkadaşlarının (2000) bulgularına benzer olarak, düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik arasındaki korelasyon kadın katılımcılarda daha yüksektir. Bu bulgu, erkeklere oranla kadınlardaki düşmanca ve korumacı cinsiyetçiliğin daha az ayrıştığını göstermektedir.

Ölçüt bağımlı geçerlik. ÇDCÖ'nin benzer konuları ölçen diğer bir ölçek ile ilişkisine bakılması amaçlanmıştır. Bu amaçla, yöntem bölümünde belirtildiği gibi, bir kısım katılımcıya (n = 107) ÇDCÖ ile birlikte Burt (1980) tarafından geliştirilmiş Cinsiyet Rollerine ilişkin Kalıpyargılar Ölçeği (CRKÖ) verilmiştir. CRKÖ ile ÇDCÖ ve ÇDCÖ'nün faktörleri arasındaki korelasyonlar Tablo 3'de verilmektedir. Tablo 3'de görüldüğü gibi, CRKÖ'nün düşmanca cinsiyetçilik ve koruyucu ataerkillik alt faktörüyle arasındaki korelasyonlar istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgu, her iki ölçeğin de kadınları düşük konumda görme, onları ikinci planda tutma gibi ataerkillik ana temasını ölçtüğünü göstermektedir. Buna

Tablo 1*ÇDCÖ'deki Faktörler için Maddeler, Özdeğer, Açıklanan Varyans Yüzdesi ve Yük Değerleri*

Maddeler	Yükleri
Düşmanca cinsiyetçilik (özdeğeri = 5.65; açık. varyans = % 25.69; $\alpha = .87$)	
- Adaletli bir yarışmada kadınlar erkeklerle karşı kaybettikleri zaman tipik olarak kendilerinin ayrımcılığa maruz kaldıklarından yakınırırlar.	.77
- Kadınlar işyerlerindeki problemleri abartmaktadırlar.	.72
- Kadınlar erkekler üzerinde kontrolü sağlayarak güç kazanmak hevesindedirler.	.70
- Bir kadın bir erkeğin bağlılığını kazandıktan sonra genellikle o erkeğe sıkı bir yular takmaya çalışır.	.69
- Gerçekte birçok kadın "eşitlik" arıyoruz maskesi altında işe alınmalarda kendilerinin kayırılması gibi özel muameleler arıyorlar.	.65
- Kadınlar çok çabuk alınırırlar.	.61
- Birçok kadın erkeklerin kendileri için yaptıklarına tamamen minnettar olmamaktadırlar.	.60
- Feministler erkeklerle makul olmayan istekler sunmaktadırlar.	.59
- Feministler gerçekte kadınların erkeklerden daha fazla güce sahip olmalarını istemektedirler.	.59
- Erkeklerle cinsel yönden yaklaşılabılır olduklarını gösterircesine şakalar yapıp daha sonra erkeklerin tekliflerini reddetmekten zevk alan birçok kadın vardır.	.58
- Birçok kadın masum söz veya davranışları cinsel ayrımcılık olarak yorumlamaktadır.	.57
Korumacı Cinsiyetçilik ($\alpha = .78$)	
Heteroseksüel yakınlık (özdeğer = 2.86; açık. varyans = % 13.01; $\alpha = .77$)	
- Erkekler kadınsız eksiktirler.	.81
- Ne kadar başarılı olursa olsun bir kadının sevgisine sahip olmadıkça bir erkek gerçek anlamda bütün bir insan olamaz.	.77
- Karşı cinsten biri ile romantik ilişki olmaksızın insanlar hayatta gerçekten mutlu olamazlar.	.76
- Her erkeğin hayatında hayran olduğu bir kadın olmalıdır.	.63
Koruyucu ataerkillik (özdeğer = 1.59; açık. varyans = % 7.22 ; $\alpha = .70$)	
- Kadınlar erkekler tarafından el üstünde tutulmalı ve korunmalıdır.	.74
- Erkekler hayatlarındaki kadın için mali yardım sağlamak için kendi rahatlarını gönüllü olarak feda etmelidirler.	.70
- Bir felaket durumunda kadınlar erkeklerden önce kurtarılmalıdır.	.65
- İyi bir kadın erkeği tarafından yüceltilmelidir.	.57
Cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma (özdeğer = 1.13; açık. varyans % 5.14; $\alpha = .60$)	
- Kadınlar erkeklerden daha yüksek ahlaki duyarlılığa sahip olma eğilimindedirler.	.81
- Birçok kadın çok az erkekte olan bir saflığa sahiptir.	.68
- Kadınlar erkeklerden daha ince bir kültür anlayışına ve zevkine sahiptirler.	.63

Tablo 2

Düşmanca Cinsiyetçilik ve Korumacı Cinsiyetçiliğin Alt Ölçeklerinden Alınan Puanların Ortalamaları ve Faktörler Arasındaki Korelasyonlar

	$\bar{X}$	S	1	2	3	4	5
Tüm veri için (N = 1023)							
Düşmanca cinsiyetçilik (1)	3.55	.94	--				
Korumacı cinsiyetçilik (2)	3.60	.87	.29**	--			
Heteroseksüel yakınlık (3)	4.04	1.20	.24**	.78**	--		
Koruyucu ataerkillik (4)	3.29	1.10	.33**	.78**	.36**	--	
C.A. tamamlayıcı fark. (5)	3.41	1.15	.05	.68**	.28**	.37**	--
Sadece kadın katılımcılar (n = 505)							
Düşmanca cinsiyetçilik (1)	3.11	.89	--				
Korumacı cinsiyetçilik (2)	3.60	.89	.40**	--			
Heteroseksüel yakınlık (3)	4.03	1.17	.31**	.79**	--		
Koruyucu ataerkillik (4)	3.08	1.10	.37**	.82**	.42**	--	
C.A. tamamlayıcı fark. (5)	3.70	1.14	.27**	.73**	.35**	.48**	--
Sadece erkek katılımcılar (n = 515)							
Düşmanca cinsiyetçilik (1)	3.99	.76	--				
Korumacı cinsiyetçilik (2)	3.59	.84	.24**	--			
Heteroseksüel yakınlık (3)	4.06	1.23	.21**	.76**	--		
Koruyucu ataerkillik (4)	3.38	1.06	.17**	.76**	.30**	--	
C.A. tamamlayıcı fark. (5)	3.12	1.09	.13**	.67**	.25**	.39**	--

**p < .01

karşın, heteroseksüel yakınlık ve cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma gibi korumacı cinsiyetçilik faktörlerinin CRKÖ ile ilişkisinin olmaması, amaçlanan şekilde ÇDCÖ'nün farklı konuları da içerdiğini göstermektedir.

Güvenirlilik çalışmaları

İç tutarlık güvenirliliği. ÇDCÖ'nün iç tutarlık güvenirliliği Cronbach alfa katsayısı ile irdelenmiştir. Cronbach alfa katsayısı .85 (N = 1022) olarak belirlenmiştir. Ayrıca, ölçeğin iki alt boyutu için ayrı ayrı güvenirlilik hesaplamaları yapılmıştır. Düşmanca cinsiyetçilik için Cronbach alfa katsayısı .87 iken, korumacı cinsiyetçilik için Cronbach alfa katsayısı .78 olarak bulunmuştur. Schmitt (1996, McIntire ve Miller, 2000'den akt.), araştırmacıların .70 katsayısını güvenirlilik için yeterli gördüğünü belirtmektedir.

Buna göre, ÇDCÖ ve alt faktörleri iç tutarlık güvenirliliği açısından oldukça iyi değerlere sahiptirler. Ayrıca, bu çalışmada bulunan tüm Cronbach alfa katsayıları Glick ve Fiske'in orijinal çalışması ile yüksek bir tutarlık göstermektedir (Bkz., Veri Toplama Araçları bölümü).

Zaman içindeki tutarlık güvenirliliği. ÇDCÖ'nün zaman içerisindeki tutarlığına test tekrar test yöntemiyle bakılmıştır. Ölçek 21 gün ara ile aynı gruba tekrar uygulandığında, iki uygulama arasındaki korelasyon .87 (n = 82, p < .01) olarak elde edilmiştir. Kline'a (2000) göre iyi bir test tekrar test katsayısı .80 üzerinde olmalıdır. Schmitt (1996, McIntire ve Miller, 2000'den akt.), birçok araştırmacının .70 değerini test tekrar test için yeterli gördüğünü belirtmektedir. Bu bilgiler ışığında, ÇDCÖ için bulunan

Tablo 3*Burt'ün Cinsiyet Roller Kalıpyaraları Ölçeği ile ÇDCÖ ve Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyonlar (n = 110)*

	1	2	3	4	5	6	7
Burt'ün CRKÖ ölçeği (1)	--						
ÇDCÖ (2)	.60**	--					
Düşmanca cinsiyetçilik (3)	.59**	.78**	--				
Korumacı cinsiyetçilik (4)	.33**	.77**	.20*	--			
Heteroseksüel yakınlık (5)	.17	.62**	.10	.87**	--		
Koruyucu ataerkillik (6)	.52**	.74**	.28**	.86**	.59**	--	
C.A. tamamlayıcı fark. (7)	.16	.58**	.13	.78**	.47**	.59**	--

**p < .01

*p < .05

test tekrar test korelasyonu, katılımcıların toplumsal cinsiyetçilik ölçümü için nerede ise mükemmel bir kararlılık katsayısı olarak kabul edilebilir.

Madde-toplam analizi. Madde-toplam korelasyonu, bir maddenin testin tümünün ölçtüğü özelliği ölçüp ölçmediğinin bir göstergesidir. Bu analiz ile, bir maddeye ait puanlar ile ölçek puanları arasındaki korelasyon bulunur. Maddelerin ölçek puanıyla yüksek korelasyonlara sahip olması aynı boyutta ölçme yaptıklarını göstermektedir (Tezbaşaran, 1997).

Geçerlik çalışması başlığı altında açıklandığı gibi eldeki datalar ile yapılan faktör analizi sonucunda orijinal çalışma ile aynı olmak üzere, dört ayrı faktör bulunmuştur (Bkz. Tablo 1). Bu faktörler altında toplanan maddeler ayrı birer ölçek olarak kabul edilerek maddelerin toplam puan ile ilişkisine bakılmıştır. Sonuçlara göre, maddeler ile her bir faktör toplamı arasındaki korelasyonlar; düşmanca cinsiyetçilik için .54 ile .67, heteroseksüel yakınlık için .51 ile .69, koruyucu ataerkillik için .39 ile .59 ve cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma için .38 ile .45 arasında bulunmuştur. Bazı çalışmalarda korumacı cinsiyetçilik tek bir faktör olarak ele alınabildiğinden korumacı cinsiyetçilik altındaki üç faktörün toplamı için de madde-toplam analizi yapılmış ve değerler .33 ile .57 arasında bulunmuştur. Bir maddenin, testin tümü ile tutarlılığının göstergesi olabilecek en düşük değer .20 olarak verilmektedir (Aiken, 1994; Ayvaşık, 2000'den akt.). Diğer bazı araştır-

macılar bu korelasyon değerinin .30 olarak kabul etmektedirler (Kline, 2000). Bu bilgilere göre, bu çalışmada bulunan korelasyon katsayıları madde analizi sürecinde kabul edilen düzeydedir.

ÇDCÖ'nün faktörlerinden alınan puan ortalamaları ve cinsiyet farklılığı

Düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçiliğin alt faktörlerinden alınan puanların ortalamaları Tablo 2'de verilmektedir. Tablo 2'de görüldüğü gibi, kadın ve erkek katılımcılar arasında düşmanca cinsiyetçilik ($t(994) = -16.72, p < .01$), koruyucu ataerkillik ($t(1015) = -5.90, p < .01$) ve cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma ($t(1018) = 8.24, p < .01$) açısından fark bulunmaktadır. Erkek katılımcılar kadın katılımcılara oranla düşmanca cinsiyetçilikten daha yüksek puanlar almışlardır. Korumacı cinsiyetçiliğin alt faktörleri açısından ise, erkek katılımcılar koruyucu ataerkillikten kadın katılımcılara göre daha yüksek puanlar alırlarken, cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma faktöründe daha düşük puanlar almışlardır.

Tartışma

Sosyal psikolojinin önemli bir çalışma alanı olan toplumsal cinsiyetçilik konusu Türkiye'de araştırmacıların ilgisini çekmektedir (Örn., Dökmen, 1995; Sakallı, 2001); ancak Türk sosyal psikoloji literatüründe toplumsal cinsiyetçilik konusunu direkt olarak ele alan bir ölçeğin eksikliği göze çarpmaktadır. Bu araştırmanın amacı günümüz toplumsal cinsiyetçilik

olgusunu farklı bir açıdan ele alıp, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik kavramını ortaya atan Glick ve Fiske'in (1996) geliştirdiği ÇDCÖ'nün Türkiye'ye uyarlamasını yapmaktır. Bu araştırma ile elde edilen bulgulara göre, öğrenci örnekleme uygulanan ÇDCÖ oldukça anlamlı geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahiptir.

Ölçeğin yapı geçerliği incelendiğinde, bulgular, Glick ve Fiske'in (1996) sonuçları ile paralellik göstermiş ve dört faktör bulunmuştur. Bu faktörler altında toplanan maddeler incelendiğinde, korumacı cinsiyetçiliğin üç alt faktör (koruyucu ataerkillik, cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma ve heteroseksüel yakınlık) ve düşmanca cinsiyetçiliğin ise bir faktör olarak ortaya çıktığı bulunmuştur. Analizler sonucunda ortaya çıkan faktörler ve bu faktörlerin altında toplanan maddeler (Bkz. Tablo 1) kuramsal beklentilerle ve Glick ve Fiske'in (1996) sonuçları ile aynıdır. Tüm bu bulgular, psikolojik ölçekler için en önemli görülen yapı geçerliğinin sağlandığını göstermektedir (Tezbaşaran, 1997).

Bu çalışmada, ölçüt bağımlı geçerliğini ölçmek için ÇDCÖ'nin CRKÖ ile ilişkisine bakılmıştır ve ÇDCÖ ile CRKÖ arasında yüksek bir korelasyon bulunmuştur. Ayrıca, CRKÖ ile ÇDCÖ'nün faktörleri arasındaki korelasyonlar da hesaplanmıştır. Tablo 3'de görüldüğü gibi, CRKÖ'nün düşmanca cinsiyetçilik ve koruyucu ataerkillik alt faktörüyle arasındaki korelasyonlar oldukça yüksektir. Bu da, bu iki ölçeğin ataerkillik konusundaki ölçümlerde benzerlik gösterdiklerini kanıtlamaktadır. Glick ve arkadaşlarının (1997) belirttiği gibi, düşmanca cinsiyetçilik, kadının erkeğe göre düşük konumda algılanması ve görülmesini içermektedir. Kadının zayıflığını ve güçsüzlüğünü içeren koruyucu ataerkillik, kadın için çalışıp, kazanma ve kadınlara yardım etme gibi konularıyla erkek egemenliğine hizmet etmektedir. Bu nedenle, koruyucu ataerkillik ve CRKÖ arasındaki korelasyon oldukça yüksektir. Buna karşın, heteroseksüel yakınlık ve cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma gibi korumacı cinsiyetçiliğin alt faktörlerinin CRKÖ ile ilişkisinin olmaması, ÇDCÖ'nün farklı bir konu olan korumacı cinsiyetçi-

liği içerdiğini göstermektedir.

Elde edilen sonuçlara göre, ÇDCÖ'nün iç tutarlık güvenilirliği orijinal çalışma ile yüksek benzerlik göstermektedir. Ölçeğin tümü için bulunan Cronbach alfa katsayısı (.85) ölçeğin oldukça yüksek iç tutarlığa sahip olduğunu göstermiştir. Ölçeğin iki alt boyutu açısından; düşmanca cinsiyetçilik yüksek bir Cronbach alfa'ya (.87) sahip iken; korumacı cinsiyetçilik, içinde barındırdığı üç farklı alt faktöre rağmen oldukça iyi kabul edilebilecek bir Cronbach alfa değerine (.78) sahiptir. Bilindiği gibi, bazı araştırmacılar (Schmitt, 1996, McIntire ve Miller, 2000'den akt.) iç tutarlık için .70 Cronbach alfa katsayısını yeterli görmektedirler. Bunlara ek olarak, ÇDCÖ'nün zaman içindeki tutarlık katsayısının oldukça yüksek olduğu, yani ölçeğin kararlı sonuçlar verdiği bulunmuştur. Güvenirlik konusunda yapılan madde-toplam korelasyon analizi de ölçeğin her bir maddesinin altında toplandıkları faktörler ile aynı boyutta ölçme yaptıklarını istatistiksel olarak ortaya çıkarmıştır. Tüm bu bulgular değerlendirildiğinde, ÇDCÖ'nün güvenilir olduğu, yani duyarlı, birbiriyle tutarlı ve kararlı sonuçlar verebilecek güçte olduğu belirtilebilir.

Daha önceki çalışmalarla tutarlı olarak (Örn., Glick ve ark., 2000), erkek katılımcılar kadın katılımcılara oranla düşmanca cinsiyetçilikten daha yüksek puanlar almışlardır. Yani, erkek katılımcılar baskıcı ataerkilliği, cinsiyetler arası yarışmacı farklılaştırmayı ve heteroseksüel düşmanlığı daha fazla kabul etmektedirler. Korumacı cinsiyetçiliğin alt faktörleri açısından ise, erkek katılımcılar kadın katılımcılara oranla koruyucu ataerkillikten daha yüksek puanlar almışlardır. Bu da, erkek katılımcıların, kadınlara yardım etme ve onları koruma türü maddelerle daha fazla hemfikir olduklarını göstermektedir. Cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma faktöründe ise, erkek katılımcılar kadın katılımcılara oranla daha düşük puanlar almışlardır. Bu sonuçta kadın katılımcıların, erkek katılımcılara oranla kadının saflığı, üstünlüğü, zevkli olmaları ile ilgili maddelerle daha fazla hemfikir olduklarını göstermektedir. Kadın katılımcılar bu tür bir yanlılık ile kendi benliklerini ko-

ruma çabası içinde olabilirler.

ÇDCÖ'nin gelecekte kullanımı ile ilgili akla gelebilecek tek sorun, şu anda öğrenci örnekleminde data ve analizler mevcut olmadığı için, öğrenci olmayan bir örnekleme bu ölçeğin nasıl bir sonuç vereceğinin bilinmemesidir. Üniversite öğrencilerinin örgün eğitim derecelerinin yüksek olması ölçeğin maddelerinin anlaşılmasında kolaylık sağlamaktadır. Üniversite eğitiminden yararlanamamış kişilerin, özellikle de alt sosyo-ekonomik sınıftan olanların, ölçekteki bazı kavramları anlamaları zor olabilir. Örneğin, "feminist" kelimesinin anlamını bilmeyen bir örneklem grubu kullanıldığında katılımcıların ölçekteki bazı maddelere karşı görüş bildirmeleri zorlaşabilir ve bu da ölçmede sorunlar yaratabilir. Buna rağmen, ölçeğin maddelerini anlayabilecek nitelikteki örneklemlerde herhangi bir sorun olmayacağı düşünülmektedir. Örnekleme bulunan bazı katılımcıların herhangi bir kelimeyi veya maddeyi anlayamayacağına inanıldığında, katılımcıların hepsine aynı açıklama, aynı şekilde sunularak kelime veya madde anlaşılır halde getirilebilir. Araştırmacıların bu tür konularda dikkatli olmaları gereklidir.

Sonuç olarak bu çalışma, Glick ve arkadaşları (Glick ve Fiske, 1996, 1997; Glick ve ark., 2000) tarafından geliştirilen Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik modeli içinde düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik gibi önemli iki alt boyutu ölçen ÇDCÖ'nin Türkiye'deki geçerlik ve güvenilirliğini incelemiştir. Yapılan analizler sonucunda, ÇDCÖ'nün yeterince güvenilir olduğu ve geçerliğinin de olduğu bulunmuştur. Bu bulgular ışığında, ÇDCÖ'nin özellikle öğrenci örnekleminde kullanılması herhangi bir sorun olmadığı görülmektedir.

Kaynaklar

- Akbay, M. E. (1999). *Representation of women in secular and religious newspapers. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. ODTÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Ayvaşık, H. B. (2000). Kaygı duyarlılığı indeksi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15 (46), 43-57.
- Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42 (2), 155-162.
- Berkem, G. (1992). İşçilerin ailede ve iş yerinde toplumsal cinsiyete ilişkin tutumları arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 7 (28), 24-32.
- Beydoğan, B. (2001). *Attitudes toward women in managerial positions: The effects of ambivalent sexism, patriarchy and gender differences on these attitudes. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. ODTÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Burt, M. R. (1980). Cultural myths and supports for rape. *Journal of Personality and Social Psychology*, 38, 217-230.
- Dilek, Y. (1997). *Parents' role in preschool children's gender role socialisation. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. ODTÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dökmen, Z. (1991). Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 35 (1), 81-89.
- Dökmen, Z. (1995). İlkokul ders kitaplarının cinsiyet rolleri bakımından incelenmesi. *3P: Psikoloji Psikiyatri Psikofarmakoloji Dergisi*, 3 (2), 38-44.
- Eagly, A. H. (1987). *Sex differences in social behavior: A social-role interpretation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Eagly, A. H., & Wood, W. (1999). The origins of sex differences in human behavior: Evolved dispositions versus social roles. *American Psychologist*, 54, 408-423.
- Fiske, S. T., Xu, J., Cuddy, A. J. C., & Glick, P. (1999). Respect versus liking: Status and interdependence underlie ambivalent stereotypes. *Journal of Social Issues*, 55, 473-489.
- Glick, P., & Fiske, T. S. (1996). The ambivalent sexism inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 491-512.
- Glick, P., & Fiske, T. S. (1997). Hostile and benevolent sexism: Measuring ambivalent sexist attitudes toward women. *Psychology of Women Quarterly*, 21, 119-135.
- Glick, P., Diebold, J., Bailey-Werner, B., & Zhu, L. (1997). The two faces of Adam: Ambivalent sexism and polarized attitudes toward women. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23, 1323-1334.

- Glick, P., Fiske, S. T., Mladinic, A., Saiz, J. L., Abrams, D., Masser, B., Adetoun, B., Osagie, J. E., Akande, A., Alao, A., Brunner, B., Willemsen, T. M., Chipeta, K., Dardenne, B., Dijksterhuis, A., Wigboldus, D., Eckes, T., Six-Materna, I., Expósito, F., Moya, M., Foddy, M., Kim, H., Lameiras, M., Sotelo, M. J., Mucchi-Faina, A., Romani, M., Sakalli, N., Udegbe, B., Yamamoto, M., Ui, M., Ferreira, M. C., & López, W. L. (2000). Beyond prejudice as simple antipathy: Hostile and benevolent sexism across cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 763-775.
- Güvenç, G. (1996). Kız ve erkek öğrencilerin ailede toplumsal cinsiyete ilişkin tutumları ve benlik algısı. *3P: Psikoloji Psikiyatri Psikofarmakoloji Dergisi*, 4, 26-267.
- İmamoğlu, O., & Yasak-Gültekin, Y. (1993). Gazetelerde kadının ve erkeğin temsil edilişi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8 (29), 23-30.
- Kavuncu, N. (1987). *Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nin Türk toplumuna uyarlama çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kline, P. (2000). *Handbook of psychological testing*. 2nd edition. London: Routledge.
- McIntire, S. A., & Miller, L. A. (2000). *Foundations of psychological testing*. Boston: McGraw Hill.
- Sakalli, N. (2000). *Cinsiyet rollerine ilişkin kalıpyargılar ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. Yayınlanmamış makale. ODTÜ, Ankara.
- Sakalli, N. (2001). Beliefs about wife beating among Turkish college students: The effects of patriarchy, sexism, and sex difference. *Sex Roles*, 44 (9/10), 599-611.
- Sakalli, N., & Curun, F. (2001). Romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılara karşı tutumlar. *Tecrübi Psikoloji Çalışmaları*, 22, 31-45.
- Savaşır, I. (1994). Ölçek uyarlamasındaki sorunlar ve bazı çözüm yolları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9 (33), 27-32.
- Swim, J. K., Aikin, K. J., Hall, W. S., & Hunter, B. A. (1995). Sexism and racism: Old fashioned and modern prejudices. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 199-214.
- Swim, J. K., & Cohen, L. L. (1997). Overt, covert, and subtle sexism. *Psychology of Women Quarterly*, 21, 103-118.
- Şahin, N. (1994). Psikoloji araştırmalarında ölçek kullanımı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9 (33), 19-26.
- Tezbaşaran, A. A. (1997). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Tougas, F., Brown, R., Beaten, A. M., & Joly, S. (1995). Neosexism: Plus ça change, plus c'est pareil. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21, 842-849.
- Yaşın-Dökmen, Z. (1997). Çalışma, cinsiyet, cinsiyet rolleri ile ev işleri ve depresyon ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12 (39), 39-53.

Summary

Ambivalent Sexism Inventory: A Study of Reliability and Validity

Nuray Sakallı-Uğurlu*

Middle East Technial University

Glick and his colleagues (Fiske, Xu, Cuddy & Glick, 1999; Glick & Fiske, 1996; Glick, Diebold, Bailey-Werner & Zhu, 1997) argue that sexism is a special case of prejudice marked by a deep ambivalence toward women. According to the researchers, sexism encompasses two sets of sexist attitudes: hostile sexism (HS), and benevolent sexism (BS). The definition of HS is similar to the classic definition of prejudice by Allport (1954) stating that prejudice is an antipathy based upon a faulty and inflexible generalization. BS, however, is a subjectively positive orientation of protection, idealization, and affection directed toward women. BS also serves to justify women's subordinate status to men (Glick & Fiske, 1996).

Glick & Fiske (1996) propose that HS and BS stem from social and biological conditions that are common to human societies: patriarchy, gender differentiation, and sexual reproduction. Patriarchy means male's economic, legal and political dominance in a given society. Gender differentiation suggests that in most cultures women and men often inhabit different social roles and occupations (Eagly & Wood, 1999). Women deal with domestic duties, while men work outside the home. Finally, sexual reproduction is a biological constant related to social roles. In most cultures women have the roles of child-bearing and child-rearing (Eagly, 1987). Sexual reproduction promotes intimate relationships between men and women (Glick & Fiske, 1996).

Patriarchy, gender differentiation, and sexual reproduction combine to create HS and BS. HS includes dominative paternalism (desire to dominate and control women), competitive gender differentiation (tendency to perceive and magnify differences between men and women, and devalue women), and hostile heterosexuality (viewing women as sexual objects, as well as fearing that women may use sexual attraction to manipulate men).

BS, on the other hand, stems from protective paternalism (desire to protect, to help women), complementary gender differentiation (tendency to magnify and emphasize differences between men and women, but in a way that favors women), and heterosexual intimacy (powerful feelings of personal need, intense affection, and admiring women) (Glick & Fiske, 1997). BS is sexist in that it presumes women's inferiority, and men's superiority. BS suggests that women need men to protect and provide for them, it has subjectively positive tone.

Glick & Fiske (1996) developed and validated the 22-item Ambivalent Sexism Inventory (ASI). ASI is a self-report measure of sexist attitudes composed of separate 11-item HS and BS subscales. HS suggests that women are perceived as seeking to control men, whether through sexuality or feminist ideology. HS is evidenced by an adversarial view of gender relations. In contrast, BS items suggest that women are pure than men. They ought to be adored

---

*Address for Correspondence: Nuray Sakallı-Uğurlu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Psikoloji Bölümü, 06531 Ankara, Turkey.
E-mail: nurays@metu.edu.tr

and placed on a pedestal, but are also weak and in need of protection.

Glick and Fiske (1997) demonstrate that the BS scale is correlated moderately strongly with HS. Performed factor analyses of the ASI shows that three subdimensions, related to the underlying structural factors of patriarchy, gender differentiation, and sexual reproduction, consistently emerge as BS subfactors: protective paternalism, complementary gender differentiation, and heterosexual intimacy. Although HS scale also includes items related to power relations, gender differentiation, and sexuality, this scale is unidimensional (Glick & Fiske, 1996).

A cross-cultural study by Glick et al. (2000) demonstrated that sexism encompasses subjectively benevolent and hostile orientations toward women in 19 nations. The study shows that HS and BS are coherent constructs that correlate positively across cultures.

Turkish researchers have also examined the issues of sex roles and sexism. The topics like social representation of women in newspapers (Akbay, 1999; İmamoğlu & Yasak-Gültekin, 1993), examination of sex roles in Turkish books (Dökmen, 1995), attitudes toward sexism and perception of self (Güvenç, 1996), the relationship between sexism and attitudes toward women managers (Beydoğan, 2001) have been explored by Turkish researchers. In addition, some other researchers have studied the reliability and validity of foreign scales such as Bem's Sex Roles Inventory (Kavuncu, 1987; Dökmen, 1991).

The purpose of the present study is to examine the reliability and validity analysis of Turkish version of Ambivalent Sexism Inventory of Glick and Fiske (1996).

Method

Sample and Procedure

The sample of the study consisted of 1023 (517 males and 506 females) college students from

Middle East Technical University (METU). The mean age for participants was 21.21 (SD = 2.00). The participants filled the scale out in classroom situation and received a course credit for their participation.

Measures

Ambivalent Sexism Inventory (ASI). The 22-item version of the ASI developed first by Glick and Fiske (1996) and then revised by Glick et al. (2000) was used in the present study. Participants indicated their degree of agreement using a 6-point Likert scale (1 = strongly disagree; 6 = strongly agree). As mentioned before half of the ASI items measure hostile sexism, the other half assess benevolent sexism, with each of the three underlying dimensions (paternalism, gender differentiation and heterosexuality). There were no reverse items in the scale. In the scale high scores indicated relatively greater hostile and benevolent sexism.

Sex Role Stereotyping (SRS). For validity testing, 107 participants of the 1023 filled out Burt's (1980) Sex Role Stereotyping subscale. Participants indicated their degree of agreement using a 6-point Likert scale (1 = strongly disagree; 6 = strongly agree). In the scale high scores indicated relatively greater sex role stereotyping.

Results and Discussion

Validity

Factor structure. To assess the structure of Turkish version of ASI, a principle component analysis with varimax rotation was performed. The factor analysis resulted in 4 factors with eigenvalue greater than 1.00. The four-factor solution accounted for 51.07 % of the total variance. Similar to the results of Glick and Fiske (1996), factor analyses showed three BS subfactors: protective paternalism, complementary gender differentiation, and heterosexual intimacy, and one HS subfactor. In addition, when a rotated two-factor solution was applied to the data, BS's sub-factors combined together, and so HS and BS emerged as suggested by

Glick and Fiske (1996).

Consistent with Glick & Fiske (1996, 1997), the present study found that HS and BS are positively correlated ($r = .29$, $N = 1023$, $p < .01$). The results supported the argument of Glick et al. (2000) that although HS and BS are distinct, they both are forms of sexism.

Criterion-related validity. To examine the construct validity of the ASI, the related construct of SRS of Burt (1980) was administered to 107 participants along with the ASI. The correlation between ASI and SRS was statistically significant ($r = .60$, $p < .01$), suggesting that the constructs are relevant to each other. The correlation between the subfactors of ASI and SRS were also calculated. Only heterosexual intimacy and complementary gender differentiation were not correlated with SRS, suggesting that ASI covers some different issues as compared to SRS.

Reliability

Internal consistency. The internal consistency coefficient of the ASI was .85. Cronbach's Alpha for HS and BS were .87 and .78 respectively, showing the similarity in measurement across items. Thus, internal consistency reliability of the ASI was found to be very similar to the original English-language version (Glick & Fiske, 1996). The results indicated that the Turkish version of ASI was psychometrically comparable to the original version.

Test re-test reliability. Test-retest reliability analysis demonstrated that there was a high correlation between the first administration of the

scale and the re-administration of it ($r = .87$, $n = 82$, $p < .01$), demonstrating the similarity in measurement across times.

Item-total correlation. Since factor analysis revealed four factors, each factor was accepted as a scale, and then item-total correlations were calculated. The correlations were ranging from .54 to .67 for hostile sexism; from .51 to .69 for heterosexual intimacy; from .39 to .59 for protective paternalism; from .38 to .45 for complementary gender differentiation.

Means and Gender difference

Tablo 2 includes the means for each subfactors of ASI. Results showed that there was a gender difference for hostile sexism ($t(994) = -16.72$, $p < .01$), protective paternalism ($t(1015) = -5.90$, $p < .01$), and complementary gender differentiation ($t(1018) = 8.24$, $p < .01$). Male participants had higher scores on hostile sexism and protective paternalism than female participants, while female participants scored higher on complementary gender differentiation than male participants.

Conclusion

In conclusion, the study done with the Turkish sample demonstrated that the Turkish version of ASI has sufficiently high reliability and good validity to justify its use as a measurement of both hostile and benevolent sexism in Turkey.